Euroopan parlamentti
2024-2029

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta

2025/2036(INI)

28.3.2025

MIETINTÖLUONNOS

uudesta visiosta Eurooppalaiset yliopistot -allianssista
(2025/2036(INI))

Kulttuuri- ja koulutusvaliokunta

Esittelijä: Laurence Farreng

SISÄLTÖ

Sivu

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS 3

PERUSTELUT 8

LIITE: YHTEISÖT TAI HENKILÖT, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA.....9

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

uudesta visiosta Eurooppalaiset yliopistot -allianssista
(2025/2036(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman Erasmus+ perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1288/2013 kumoamisesta 20. toukokuuta 2021 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/817[1],

– ottaa huomioon 15. syyskuuta 2020 antamansa päätöslauselman tehokkaista toimenpiteistä Erasmus+ -ohjelman ja Luova Eurooppa -ohjelman sekä Euroopan solidaarisuusjoukkojen muuttamiseksi ympäristöystävällisemmiksi[2],

– ottaa huomioon 19. toukokuuta 2022 antamansa päätöslauselman ”Eurooppalaisen koulutusalueen perustaminen vuoteen 2025 mennessä – mikrotutkinnot, yksilölliset oppimistilit ja oppiminen kestävää ympäristöä varten”[3],

– ottaa huomioon 23. kesäkuuta 2022 antamansa päätöslauselman Erasmus+ -ohjelman osallisuustoimenpiteiden toteuttamisesta vuosina 2014–2020[4],

– ottaa huomioon 11. syyskuuta 2023 julkaistun kulttuuri- ja koulutusvaliokunnalle tehdyn tutkimuksen Erasmus+ -ohjelmasta saaduista ensimmäisistä kokemuksista, siihen liittyvistä haasteista ja sen tulevaisuudennäkymistä ”EU funding programmes 2021-2027 in culture, media, education, youth and sports: first lessons, challenges and future perspectives – Erasmus+”,

– ottaa huomioon 20. heinäkuuta 2023 julkaistun kulttuuri- ja koulutusvaliokunnalle tehdyn tutkimuksen Erasmus+ -ohjelman ja erinäisten muiden ohjelmien alkuvaiheen täytäntöönpanosta ”Early implementation of four 2021-2027 EU programmes: Erasmus+, Creative Europe, European Solidarity Corps and Citizens, Equality, Rights and Values (Strand 3)”,

– ottaa huomioon Eurooppalaiset yliopistot -aloitteen tuloksia ja siihen liittyviä muutosmahdollisuuksia koskevan komission kertomuksen[5],

– ottaa huomioon 14. ja 15. joulukuuta 2017 annetut neuvoston päätelmät,

– ottaa huomioon 7. kesäkuuta 2018 annetut neuvoston päätelmät eurooppalaista koulutusaluetta koskevan vision toteuttamisesta,

---

[1] EUVL L 189, 28.5.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[2] EUVL C 385, 22.9.2021, s. 2.
[3] EUVL C 479, 16.12.2022, s. 65.
[4] EUVL C 32, 27.1.2023, s. 58.
[5] Euroopan komission koulutuksen, nuorisoasioiden, urheilun ja kulttuurin pääosasto ja muut, ”Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative”, Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2025.

– ottaa huomioon 18. marraskuuta 2019 annetun neuvoston päätöslauselman eurooppalaisen koulutusalueen kehittämisestä tulevaisuuteen suuntautuvien koulutusjärjestelmien tukemiseksi[6],

– ottaa huomioon eurooppalaisen korkeakoulutusalueen (EHEA) ministerikonferenssissa 19. marraskuuta 2020 annetun Rooman julkilausuman,

– ottaa huomioon 26. marraskuuta 2021 annetun neuvoston suosituksen (EU) 2021/2122 Euroopan tutkimus- ja innovointisopimuksesta[7],

– ottaa huomioon 17. toukokuuta 2021 annetut neuvoston päätelmät Eurooppalaiset yliopistot -aloitteesta – korkea-asteen koulutuksen, tutkimuksen, innovoinnin ja yhteiskunnan yhdistäminen: eurooppalaisen korkea-asteen koulutuksen uuden ulottuvuuden pohjustaminen,

– ottaa huomioon 27. maaliskuuta 2024 annetun komission tiedonannon ”Suunnitelma eurooppalaisen yhteistutkinnon toteuttamiseksi” (COM(2024)0144),

– ottaa huomioon 5. maaliskuuta 2025 annetun komission tiedonannon osaamisunionista (COM(2025)0090),

– ottaa huomioon työjärjestyksen 54 artiklan sekä valiokunta-aloitteisten mietintöjen laatimista koskevasta lupamenettelystä 11. joulukuuta 2024 tehdyn puheenjohtajakokouksen päätöksen 1 artiklan 1 kohdan e alakohdan ja liitteen 3,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 55 artiklan,

– ottaa huomioon kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan mietinnön (A10-0000/2025),

A. toteaa, että laadukas koulutus sekä akateeminen ja tieteellinen yhteistyö ovat ennakkoedellytyksiä Euroopan strategisen riippumattomuuden saavuttamiselle, osaamisvajeen torjumiselle ja kilpailukyvyn edistämiselle suhteessa maailman johtaviin yliopistoihin;

B. huomauttaa, että tiedeyhteisön ja yliopistojen merkitystä kilpailukykyisen Euroopan kannalta korostetaan Euroopan kilpailukyvyn tulevaisuutta käsittelevässä Mario Draghin raportissa, sisämarkkinoiden tulevaisuutta käsittelevässä Enrico Lettan raportissa sekä Horisontti Eurooppa -puiteohjelman väliarviointia koskevassa Manuel Heitorin raportissa;

C. ottaa huomioon, että Erasmus+ -ohjelma on EU:n lippulaivaohjelma, jolla tuetaan koulutusta, nuorisotoimintaa ja urheilua Euroopassa ja sen ulkopuolella;

D. toteaa, että Eurooppalaiset yliopistot -aloite käynnistettiin Erasmus+ -ohjelman meneillään olevan ohjelmakauden (2021–2027) lippulaivahankkeeksi;

E. ottaa huomioon, että Eurooppalaiset yliopistot -alliansseilla on moniulotteinen tarkoitus, joka alkaa yhteisten opetussuunnitelmien laatimisesta ja etenee sellaisten yliopistojen välisten kampusten luomiseen, joilla on vahva eurooppalainen ulottuvuus ja joiden

[6] EUVL C 389, 18.11.2019, s. 1.
[7] EUVL L 431, 2.12.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/2122/oj.

tarkoituksena on edistää opiskelijoiden sekä tutkimus- ja hallintohenkilöstön liikkuvuutta ja saada aikaan käänteentekeviä muutoksia korkea-asteen koulutusympäristössä niin jäsenvaltioissa kuin osallistujamaissa;

F. huomauttaa, että akateeminen ja tieteellinen vapaus on yliopiston tehtävien ja toiminnan keskeinen periaate;

G. panee merkille, että Euroopan korkeakoulut kamppailevat kansainväliseen yhteistyöhön, erityisesti rahoitukseen liittyvien ja hallinnollisten haasteiden kanssa;

H. toteaa, että Eurooppalaiset yliopistot -aloite on menestynyt paljon paremmin kuin mitä alun perin osattiin odottaa; ottaa huomioon, että vuonna 2017 annetuissa neuvoston päätelmissä asetettu tavoite luoda 20 allianssia on ylittynyt vaikka määrärahoja ei ole lisätty, sillä nykyään alliansseja on peräti 65 ja niiden muodostamaan verkostoon kuuluu yli 570 yliopistoa, joilla on yli 2 200 ulkoista kumppania;

I. toteaa, että nykyiset allianssit valittiin viiden kilpailuun perustuvan avoimen ehdotuspyynnön kautta, joissa painotettiin laatua, huippuosaamista, osallistavuutta ja tasapuolista maantieteellistä kattavuutta;

J. ottaa huomioon, että Eurooppalaiset yliopistot -aloite on keskeisessä asemassa yhdennetyn, kilpailukykyisen ja osallistavan eurooppalaisen koulutusalueen rakentamisessa ja eurooppalaisen identiteetin vahvistamisessa;

K. toteaa, että alliansseihin liittyy muutospotentiaalia, jota voidaan hyödyntää jäsenvaltioiden korkea-asteen koulutusjärjestelmien nykyaikaistamisessa, ja että ne ovat vakiinnuttaneet paikkansa liikkuvien eurooppalaisten opiskelijoiden uuden sukupolven koulutuksessa; huomauttaa, että useiden allianssien jäsenyliopistot ovat eturintamassa ajamassa lainsäädännön muutoksia kotimaissaan;

L. ottaa huomioon, että 23 jäsenvaltiota rahoittaa alliansseja kansallisista talousarvioistaan;

Nykytilanne, haasteet ja esteet

1. panee merkille, että Eurooppalaiset yliopistot -aloite on otettu hyvin vastaan korkeakouluissa, ja toteaa, että aloitteen avulla on pystytty osaltaan karsimaan kansainvälisen korkeakouluyhteistyön esteitä; korostaa, että liikkuvuushankkeet, yhteisten opetussuunnitelmien laatiminen ja tutkimusyhteistyö eurooppalaisten yliopistojen välillä ovat tärkeässä asemassa pyrittäessä vastaamaan strategisten alojen tarpeisiin; toteaa, että allianssit ovat tehokas keino toteuttaa Bolognan prosessia;

2. korostaa allianssien moninaisuutta, joka koskee paitsi hallintotapoja sekä niissä käsiteltäviä aihealueita ja asioita myös alliansseihin osallistuvien yliopistojen kokoa ja sijaintia; panee merkille keskikokoisten kaupunkien, maaseutualueiden ja syrjäisimpien alueiden yliopistojen laajan ja menestyksekkään osallistumisen alliansseihin, mikä tekee siitä helposti saavutettavan ja osallistavan aloitteen; korostaa, että kaikkiin alliansseihin ei sovi sama toimintamalli; toteaa, että avainasemassa aivovuodon torjunnassa on se, että alliansseissa on mukana yliopistoja kaikkialta Euroopasta;

3. suhtautuu myönteisesti siihen, että allianssien hallintorakenteissa on mukana opiskelijaedustajia, sillä heidän kauttaan nuoret voivat aidosti vaikuttaa allianssien kehittämiseen;

4. pitää myönteisenä, että jotkin allianssit osallistuvat kokeiluhankkeisiin, joiden tavoitteena on eurooppalaisen yhteistutkinnon ja/tai oikeudellisen aseman luominen; korostaa kuitenkin, että allianssit eivät saa olla ainoa korkeakoulutuksen innovoinnin väline; toteaa, että liansseilla olisi oltava vapaus erikoistua ja olla joustavia hankkeissaan;

5. panee tyytyväisenä merkille, että sellaisten liikkuvuushankkeiden määrä, joihin osallistuu yliopisto-opiskelijoita sekä yliopistojen tutkimus- ja hallintohenkilöstöä, on liansseihin osallistuvissa yliopistoissa kasvanut merkittävästi muihin Erasmus+ -liikkuvuushankkeisiin verrattuna; huomauttaa, että alkuperäisenä tavoitteena oli, että liansseihin osallistuvista opiskelijoista 50 prosenttia pääsisi nauttimaan saumattomasta liikkuvuudesta, mutta tavoite on vielä saavuttamatta;

6. on huolissaan tässä ajassa ilmenevistä akateemiseen ja tieteelliseen vapauteen kohdistuvista uhkista, joita esiintyy useissa osissa maailmaa, myös joissakin jäsenvaltioissa; korostaa yliopistojen, mukaan lukien allianssien, tehtävää Euroopan korkeakoulusektorin houkuttelevuuden lisäämisessä EU:n ulkopuolisten opiskelijoiden ja tutkimushenkilöstön keskuudessa;

7. suhtautuu myönteisesti osaamisunionia koskevaan aloitteeseen ja erityisesti tulevaan ehdotukseen allianssien oikeudellisesta asemasta, jonka myötä niiden on jatkossa helpompi käynnistää ja johtaa eurooppalaisia hankkeita, houkutella rahoitusta ja laajentaa hallintorakennettaan erityisesti EU:n ulkopuolisten maiden yliopistojen ollessa kyseessä;

8. suhtautuu myönteisesti Eurooppalaiset yliopistot -allianssia varten perustettuun FOREU4ALL-toimijayhteisöön; korostaa sen keskeistä tehtävää innovaatioiden levittämisessä liansseista laajemmalle tutkijayhteisölle;

Suositukset

9. korostaa, että rahoituksen ja toimien on katettava yliopistojen kolme tehtävää ja osaamiskolmio, jonka muodostavat koulutus, tutkimus ja innovointi; on huolissaan allianssien tutkimus- ja innovointipilarien puutteesta; korostaa allianssien merkittävää potentiaalia tutkijaverkostojen luomisessa ja tiedon jakamisessa Euroopan tasolla, sillä niiden ansiosta voidaan saada aikaan moninkertainen vaikutus kvanttilaskennan tai tekoälyn kaltaisilla strategisilla aloilla;

10. painottaa, että nykyisille liansseille tarvitaan kestävää ja ennakoitavissa olevaa rahoitusta; pyytää komissiota harkitsemaan tulevien ehdotuspyyntöjen varaamista nykyisten ja menestyksekkäiden liittoutumien jatkamiseksi; pyytää komissiota pitämään hakuprosessin mahdollisimman yksinkertaisena;

11. korostaa, että yliopistojen liansseja koskeva strateginen visio on otettava huomioon seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä; pyytää komissiota arvioimaan kutakin

allianssia, jotta voidaan tarjota tukea ja räätälöityjä ratkaisuja niiden tulevaisuuteen suuntautuvaa kehittämistä varten;

12. toteaa, että Eurooppalaiset yliopistot -aloitteen on edelleen oltava osa Erasmus+ -ohjelmaa; korostaa, että Erasmus+ -ohjelma ei voi olla allianssien ainoa rahoituslähde; pyytää komissiota esittämään alliansseja varten kattavan investointistrategian, joka rahoitus katetaan EU:n ohjelmista, kuten Horisontti Eurooppa -puiteohjelmasta, Digitaalinen Eurooppa -ohjelmasta, InvestEU-ohjelmasta, Euroopan sosiaalirahasto plussasta ja Euroopan aluekehitysrahastosta;

13. korostaa, että todellisen menestyksen eli laadun, huippuosaamisen ja osallisuuden saavuttamiseksi alliansseja on tuettava EU:n talousarvion lisäksi myös muista lähteistä, kuten kansallisista, paikallisista ja yksityisistä rahoituslähteistä;

14. korostaa tarvetta vahvistaa allianssien kansainvälistymistä noudattamalla muun muassa Global Gateway -strategiaa; toteaa, että allianssit sijoittuvat oikealle tasolle, jotta voidaan luoda kumppanuuksia EU:n ulkopuolisten maiden kanssa ja että ne voivat hyödyntää esimerkiksi Erasmus Mundus -ohjelmaa ja muita samankaltaisia ohjelmia; pyytää komissiota ja alliansseja varmistamaan, että kaikki mukana olevat kumppanit noudattavat eurooppalaisia arvoja;

15. pyytää komissiota, jäsenvaltioita ja alliansseja siirtymään hankeperusteisesta toimintaperiaatteesta pitkän aikavälin muutosvoimaiseen yhteistyöhön; korostaa, että allianssien on tärkeää pystyä laajentamaan toimintaansa; korostaa tarvetta asettaa pikemminkin laadullisia kuin määrällisiä tavoitteita;

16. panee merkille, että allianssit kokeilevat innovatiivisia opetus- ja tiedonhankintatapoja, kuten pieniä osaamiskokonaisuuksia ja monimuotoliikkuvuutta; korostaa tarvetta vahvistaa tietokonejärjestelmien yhteentoimivuutta, jotta voidaan luoda aitoja virtuaalisia toisiinsa kytkeytyviä eurooppalaisia kampuksia;

17. pyytää komissiota harkitsemaan sellaisten kriteerien lisäämistä mahdollisiin tuleviin ehdotuspyyntöihin, jotka ovat linjassa Euroopan strategiseen riippumattomuuteen ja kilpailukykyyn liittyvien asiakokonaisuuksien, kuten energian, puolustuksen, ilmastonmuutoksen ja digitaalisen siirtymän, kanssa;

18. korostaa, että alliansseilla on oltava oikeanlainen rakenne ja sopivat valmiudet teknologian siirron tukemiseen ja tutkimuksen laajentamiseen Euroopassa;

19. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.

PERUSTELUT

Eurooppalaiset yliopistot -allianssi mainittiin ensi kertaa Ranskan tasavallan presidentin Emmanuel Macronin Sorbonnen yliopistossa vuonna 2017 pitämässä puheessa. Ajatuksesta tuli totta vuonna 2019, ja se toteutettiin osana vuosien 2021–2027 Erasmus+ -ohjelmaa. Ajatuksen taustalla ovat keskiajalle juurensa juontavat eurooppalaisten yliopistojen pitkät yhteistyö- ja vaihtoperinteet, joista esimerkkinä voidaan mainita Erasmus Rotterdamisen matkat sen ajan yliopistokaupunkeihin tai nuorille miehille tarkoitetut perinteiset opintomatkat (”Grand Tour”), jotka olivat yleisiä 1600–1800-lukujen Euroopassa. Nykyinen Eurooppalaiset yliopistot -allianssi suunniteltiin yliopistojen verkostoksi, jolla oli tarkoitus edistää opiskelijoiden liikkuvuutta kampusten välillä ja edistää pedagogista innovointia. Ensimmäiset allianssit saivat alkunsa vuonna 2019, ja niistä tuli välitön menestys. Alun perin ajatuksena oli perustaa vain 20 allianssia, mutta nykyään alliansseja on peräti 65 ja niissä on mukana yli 570 yliopistoa, jotka edustavat yli puolta Euroopan unionin opiskelijaväestöstä. Yliopistojen alliansseja koskevat komission ehdotuspyynnöt olivat luonteeltaan avoimia, minkä ansiosta yliopistot pystyivät vastaamaan niihin avoimesti ja luovasti siltä osin kuin päätökset koskivat kumppaneiden määrää, hallintotapoja, käsiteltäviä aiheita ja yhteistyömuotoja. Tämä menestyksekäs malli on mahdollistanut sen, että suurten kansainvälisesti tunnustettujen yliopistojen lisäksi myös pienet ja keskisuuret yliopistot sekä syrjäisimpien alueiden yliopistot ovat voineet kokoontua käsittelemään yhteisiä aiheita ja tavoitteita, jotka edistävät niiden alueen elinvoimaisuutta, tarjoavat nuorille EU-tason koulutusta ja torjuvat aivovuotoa. Tämä tekee siitä erittäin inklusiivisen hankkeen, joka demokratisoi akateemista huippuosaamista osallistavalla tavalla. Allianssit eivät muodosta ainoastaan verkostoja vaan luovat myös Euroopan sisäisiä kampuksia, minkä lisäksi ne ovat olleet vauhdittamassa lainsäädäntömuutosten toteutumista. Ne edistävät innovointia, kurovat umpeen osaamisvajetta ja kannustavat uutta eurooppalaisten nuorten sukupolvea tutustumaan maailmaan ja oppimaan uutta. On useita syitä tarkastella lähemmin alliansseja, erityisesti niihin liittyviä tulevaisuuden mahdollisuuksia ja vuosien mittaan esiin nousseita kysymyksiä. Kasvavan epävarmuuden maailmassa alliansseista on tullut todellinen voimavara, jonka avulla voidaan parantaa Euroopan unionin kilpailukykyä ja suvereniteettia. Sen vuoksi on tarpeen vahvistaa niiden innovointi- ja tutkimusvalmiuksia sekä teknologiansiirtovalmiuksia, erityisesti kriittisillä ja strategisilla aloilla, joilla voidaan edelleen luoda turvallisuutta ja huippuosaamista Euroopan unionia varten. Kun akateemiseen vapauteen kohdistuu hyökkäyksiä, joiden taustalla ovat Yhdysvaltojen kaltaiset globaalit toimijat, EU voi hyödyntää jatkossakin Eurooppalaiset yliopistot -allianssia houkutellakseen tutkijoita ja tiedeyhteisön edustajia kaikkialta maailmasta. Tätä varten on tarpeen houkutella investointeja ja saada rahoitusta alliansseille, jotta voidaan lisätä niiden valmiuksia, vahvistaa niiden tehokkuutta, lujittaa niiden toimintamalleja ja turvata niiden pitkäikäisyys, ja pyrkiä näin siihen, että ne ovat tulevaisuudessa riippumattomia. Ohjelmat, kuten Erasmus+, ovat tässä erittäin tärkeitä. Uusien allianssien perustamisen sijaan näillä ohjelmilla ja niiden rahoituksella olisi tuettava sellaisten nykyisten allianssien menestyksekkään toiminnan jatkamista, jotka ovat jo alkaneet muokata EU:n akateemista huippuosaamista ja akateemista vapautta uuteen uskoon.

LIITE: YHTEISÖT TAI HENKILÖT, JOILTA ESITTELIJÄ ON SAANUT TIETOJA

Esittelijä ilmoittaa työjärjestyksen liitteessä I olevan 8 artiklan mukaisesti saaneensa tietoja seuraavilta yhteisöiltä tai henkilöiltä valmistellessaan mietintöluonnosta:

Yhteisö ja/tai henkilö
Coimbra Group
LERU
Saarland University
Agreenium
EUt+ University Alliance
Una Europa vzw Student Board
Circle U. AISBL (Circle U. European University Alliance)
European University Association
ARQUS Alliance
Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research
France Universités

Esittelijä on yksin vastuussa edellä olevan luettelon laatimisesta.

Kun luettelossa mainitaan luonnollisen henkilön nimi ja/tai tehtävänimike, esittelijä vakuuttaa antaneensa kyseiselle henkilölle Euroopan parlamentin tietosuojaselosteen numero 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), jossa määritetään henkilötietojen käsittelyyn sovellettavat ehdot ja siihen liittyvät oikeudet.